

# สวัสดิการเด็กกำพร้าในมุมมองอิสลาม

## Welfare of Orphans from an Islamic Perspective

สาปینه เปาะโฮะ<sup>1\*</sup> และอับดุลรอนิง สือแต<sup>2\*</sup>

Sapinah Pohsoh<sup>1\*</sup> and Abdulroning Suetair<sup>2\*</sup>

<sup>1\*</sup> นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

Ph.D. Candidate, Graduat, Department of Islamic Studies.

<sup>2\*</sup> Ph.D. (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาตะวันออกกลางศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Ph.D. (West Asian Studies) Instructor, Postgraduate Studies, Islamic Studies, Islamic Studies

Program, Faculty of Islamic Science, Prince of Songkla University, Pattani Campus.

sapinahpohsoh@gmail.com

### บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความหมาย แนวคิด และข้อบัญญัติเกี่ยวกับเด็กกำพร้า ในมุมมองอิสลาม 2) เพื่อศึกษารูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าทั่วไป 3) เพื่อศึกษารูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้า ในอิสลามที่เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน บทความนี้ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ค้นคว้าเก็บรวบรวม ข้อมูลจากอัลกุรอาน อัลหะดีษ ทัศนะของปวงปราชญ์อิสลาม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอผลการศึกษา เชิงพรรณนาวิเคราะห์ จากการศึกษาพบว่า 1) ในมุมมองของอิสลามเด็กกำพร้าคือเด็กที่บิดา หรือทั้งบิดามารดา เสียชีวิตทั้งคู่ โดยมีเงื่อนไขว่าเด็กผู้นั้นยังไม่บรรลุนิติภาวะ และอิสลามมีแนวคิดและข้อบัญญัติในการส่งเสริม ช่วยเหลือ ดูแล มีความเมตตา และให้สวัสดิการต่างๆ แก่เด็กกำพร้า เช่น ด้านปัจจัยในการดำรงชีวิต สุขภาพ ที่อยู่อาศัย ครอบครัวอุปถัมภ์ การศึกษา รวมถึงการปกป้องสิทธิต่างๆ ของเด็กกำพร้าด้วยความเป็นธรรม 2) สำหรับสวัสดิการเด็กกำพร้าโดยทั่วไปนั้น มีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กพ.ศ. 2546 ได้ระบุถึง เด็กที่ประสบ ความยากลำบาก เช่น ขาดผู้ดูแล ตกทุกข์ได้ยาก ไร้ที่พึ่ง กำพร้า เด็กเหล่านี้จะได้รับการช่วยเหลือสงเคราะห์จาก หน่วยงานของรัฐในการเลี้ยงดู อบรม ฝึกอาชีพ หรือบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจและครอบครัว ให้สามารถกลับมาอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้อย่างเป็นปกติสุข และ 3) ส่วนสวัสดิการเด็กกำพร้าในอิสลามที่เหมาะสม กับบริบทสังคมปัจจุบันนั้นตามหลักการอิสลามได้มีข้อบัญญัติให้มีการอุปการะและดูแลเด็กกำพร้า ทั้งในด้านสิทธิ ทรัพย์สิน การมอบความรัก ความอบอุ่น การเลี้ยงดู การอุปโภคบริโภค เครื่องนุ่งห่ม ด้านสุขภาพ ตลอดจน การช่วยเหลือในเรื่องความจำเป็นของชีวิต การศึกษา ศาสนา วิชาชีพ รวมถึงการหล่อหลอมขัดเกลาจิตใจให้อยู่ ในครรลองของศาสนา และการหาชีวิตที่เหมาะสม โดยสวัสดิการเหล่านี้ถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการช่วยเหลือ และยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กกำพร้าให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

**คำสำคัญ :** สวัสดิการ, เด็กกำพร้า, มุมมองอิสลาม

## **Abstract**

The objectives of this research article are; 1) to study the meaning, concepts and religious canons regarding orphans in Islam, 2) to study the general model of orphan welfare, and 3) to study the orphan welfare model in Islam consistent with the current social context. This article uses a qualitative study methodology collecting data and information from the Holy Quran, the Hadith, views of Islamic scholars and related researches, and presenting the results of the study through descriptive analysis. From the study, it was found that; 1) In the Islamic perspective, an orphan is a child whose father or both parents have died provided that the child is not yet of religious legal age. Islam has concepts and regulations to promote, help, take care of, be merciful, and provide various benefits to orphans, such as living conditions, health, housing, foster families, education, and protecting various rights of orphans with fairness, 2) For the general welfare of orphans there is a Child Protection Act of B.E. 2003 which has specified children who face difficulties such as lack of caretakers, being in distress, being helpless, orphans. These children will receive aids from government agencies in raising, training, vocational training or physical and mental rehabilitation therapy and their families can return to support and care for children in a normal way, and 3) As for the welfare of orphans in Islam that is appropriate to the current social context, according to Islamic principles, there are provisions for fostering and caring for orphans both in terms of rights, property, giving love, warmth, nurturing, consumption, clothing, health, as well as aids with the necessities of life, education, religion, professions, including molding and purifying the mind based on religious teachings, and finding the right life partner. These benefits are considered essential to help and continue to improve life quality of orphans.

**Keywords:** Welfare, Orphans, Islamic Perspective.

## บทนำ

ศาสนาอิสลามมีหลักคำสอนและแนวทางปฏิบัติในการดูแลเอาใจใส่เด็กกำพร้าเป็นกรณีพิเศษมากยิ่งขึ้นกว่าเด็กทั่วไป เนื่องจากเด็กเหล่านี้ต้องประสบกับภาวะการสูญเสียบิดาหรือทั้งบิดาและมารดาได้เสียชีวิตลงในขณะที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ เหล่านี้จึงส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของเด็กทั้งด้านจิตใจ การปรับตัว การดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าจากการสูญเสียในระยะยาว ดังนั้นการปฏิบัติดี ให้การช่วยเหลือ อุปการะ และส่งเสริมสวัสดิการต่างๆ แก่เด็กกำพร้าจึงถือเป็น สิ่งที่ต้องลุลอย <sup>﴿﴾</sup> ทรงโปรดปรานยิ่ง และพระองค์ได้แจ้งถึงผลร้ายของผู้ที่ขี้บไล้และเพิกเฉยต่อเด็กกำพร้า ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้แสดงถึงความโหดร้ายภายในจิตใจ และไม่ปรารถนาต่อการตอบแทนในวันปรโลก (Aisyah Kara, 2022: 22) ดังที่พระองค์ทรงมีพระดำรัสในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน<sup>1</sup> ว่า

﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْإِيمَانِ \* فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ \* وَلَا يُخْضُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ﴾

(سورة الماعون: 1-3)

ความว่า “เจ้าเห็นแล้วมิใช่หรือ ผู้ที่ปฏิเสธการตอบแทน (ในวันปรโลก) นั้น ก็คือผู้ที่ขี้บไล้เด็กกำพร้า และไม่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการให้อาหารแก่ผู้ขัดสน”

(สุเราะฮ์อัลมาอูน: 1-3)

จากโองการข้างต้นอัลลอฮ์ <sup>﴿﴾</sup> ได้ทรงตำหนิผู้ที่เพิกเฉยในการสนับสนุนและช่วยเหลือต่อเด็กกำพร้า ซึ่งอิมามอัลกุฎฎีย์ <sup>﴿﴾</sup> ได้อธิบายว่า การตำหนิได้เหมารวมทุกคนที่ไม่ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือเด็กกำพร้าและผู้ขัดสนเพราะไม่มีกำลังความสามารถ แต่โองการข้างต้นเตือนผู้ที่มีความสามารถในการช่วยเหลือแต่ไม่ยอมกระทำเนื่องจากความตระหนี่ถี่เหนียว คิดแต่ประโยชน์ส่วนตน โดยพวกเขาอ้างว่าทรมานที่ว่า “เราจะไปช่วยเหลือต่อผู้ที่หากอัลลอฮ์ประสงค์จะช่วยเหลือพวกเขาพระองค์คงทำไปแล้ว (เราจะไปช่วยเหลือ) ทำไมกัน” โองการนี้จึงถูกประทานลงมาเพื่อสะกิดเตือนพวกเขา (al-Qurthubi, 1964: 20/211)

ด้วยเหตุนี้การให้ความช่วยเหลือและมอบสวัสดิการต่างๆ แก่เด็กกำพร้าจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งและจำเป็นต้องมีผู้รับภาระตั้งแต่ญาติสนิทตามลำดับลงไป จนกระทั่งว่าหากเด็กเหล่านี้ยังขาดผู้ดูแลและรับผิดชอบผลสุดท้ายจะกลายเป็นปัญหาสังคมต่อไปที่หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการรับเด็กเหล่านี้ ดังนั้นอิสลามจึงมีบทบัญญัติในการจัดการดูแล มอบสวัสดิการด้านต่างๆ แก่เด็กกำพร้าพร้อมทั้งแนวทางการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเพื่อการปกป้องให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้รับสิทธิประโยชน์อย่างทั่วถึง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 ได้ระบุไว้ว่า เด็กกำพร้า หมายความว่า เด็กที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิต เด็กที่ไม่ปรากฏบิดามารดาหรือไม่สามารถสืบหาบิดามารดาได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน

<sup>1</sup> อัลกุรอาน คือ คัมภีร์สำคัญสูงสุดของชาวมุสลิมซึ่งรวบรวมคำตรัสของอัลลอฮ์ <sup>﴿﴾</sup> ที่ประทานให้แก่มนุษยชาติผ่านศาสนทูตมุฮัมมัด <sup>﴿﴾</sup> ตั้งแต่ได้รับการแต่งตั้งเป็นศาสนทูต <sup>﴿﴾</sup> เมื่อมีอายุได้ 40 ปี จนกระทั่งท่านเสียชีวิตเมื่ออายุได้ 63 ปี (บรรจง บินกาชัน, 2547: 18)

อายุแรกเกิด-18 ปี กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ จึงมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กเหล่านี้ได้รับการพัฒนาศักยภาพเหมาะสมตามวัย เพื่อส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงมีการอนุญาตให้จัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กและสถานสงเคราะห์เด็กเอกชน และสนับสนุนการดำเนินงานโดยการตรวจเยี่ยม ให้คำแนะนำ การพัฒนาบุคลากร มีการสนับสนุนอาหารโภชนาการและสื่อพัฒนาการเด็กตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดอย่างต่อเนื่อง (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2563 : 3)

ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ในบทความนี้จะนำเสนอเกี่ยวกับสวัสดิการเด็กกำพร้าในมุมมองอิสลาม ซึ่งมีการนำเสนอเกี่ยวกับสวัสดิการเด็กกำพร้าทั่วไปและรูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าในอิสลามที่เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน โดยผู้วิจัยนำหลักคำสอนจากอัลกุรอานและอัลหะดีษมาเป็นหลักฐาน รวมถึงทัศนะของนักวิชาการอิสลาม หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ ให้เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลแก่ชาวมุสลิมและผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมาย แนวคิด และข้อบัญญัติเกี่ยวกับเด็กกำพร้าในมุมมองอิสลาม
2. เพื่อศึกษารูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าทั่วไป
3. เพื่อศึกษารูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าในอิสลามที่เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน

### ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษารั้ครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสวัสดิการเด็กกำพร้าในมุมมองอิสลามโดยศึกษาค้นคว้าจากการรวบรวมข้อมูลในเชิงเอกสารเป็นหลัก

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary data) คือ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจากแหล่งข้อมูลชั้นต้นซึ่งได้มาจากแหล่งข้อมูลโดยตรง ได้แก่ อัลกุรอาน อัลหะดีษเป็นหลัก
2. ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจากแหล่งข้อมูล เช่น ทัศนะนักวิชาการในอิสลาม หนังสือ ตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยมีขอบเขตเกี่ยวกับการวิจัย ภายหลังจากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาศึกษาวิเคราะห์แล้วเรียบเรียงนำเสนอผลการวิจัยและข้อเสนอแนะต่อไป

### ผลของการวิจัย

จากการศึกษาสวัสดิการเด็กกำพร้าในมุมมองอิสลามนั้น ผู้วิจัยขอเสนอผลจากการวิจัย ประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

## 1. ความหมายของเด็กกำพร้าในอิสลาม

อิบนุ อัลอารอบี رحمه الله ได้อธิบายความหมายของคำว่ากำพร้า หมายถึง ถ้อยคำหนึ่งใช้สำหรับมนุษย์ผู้ไม่มีบิดาจนเขาได้บรรลุนิติภาวะและหลังจากบรรลุนิติภาวะแล้วเขาคือคนๆ หนึ่งจากบรรดาหนุ่มสาว กล่าวคือไม่ใช่เด็กกำพร้าอีกต่อไป (Ibn al-Arabi, 2008: 97) และอิบนุอัสสาเก็ต رحمه الله ให้ความหมายว่า

(الْيَتِيمُ فِي النَّاسِ مَنْ قَبِلَ الْأَبَ، وَفِي الْبَهَائِمِ مَنْ قَبِلَ الْأُمَّ، وَلَا يُقَالُ لِمَنْ فَقَدَ الْأُمَّ مِنَ النَّاسِ يَتِيمًا)

“คำว่า 'กำพร้า' สำหรับมนุษย์ เนื่องจากบิดาของพวกเขาเสียชีวิต สำหรับสัตว์นั้น คำว่า 'กำพร้า' ใช้เพื่ออ้างถึงสัตว์ที่สูญเสียแม่ไป มนุษย์ที่สูญเสียแม่ไปจะเรียกว่ากำพร้าไม่ได้” (al-Misriy, 1993: 12/645)

และท่านอิมามนะวะวี رحمه الله ได้ให้ความหมายของเด็กกำพร้าว่า

(وَأَمَّا سَهْمُ الْيَتَامَى فَهُوَ لِكُلِّ صَغِيرٍ فَقِيرٍ لَا أَبَ لَهُ فَأَمَّا مَنْ لَهُ أَبٌ فَلَا حَقَّ لَهُ فِيهِ لِأَنَّ الْيَتِيمَ

هُوَ الَّذِي لَا أَبَ لَهُ وَلَيْسَ لِبَالِغٍ فِيهِ حَقٌّ، لِأَنَّهُ لَا يُسَمَّى بَعْدَ الْبُلُوغِ يَتِيمًا)

เด็กกำพร้า คือบรรดาเด็กที่มีฐานะยากจนและไม่มีพ่อ (พ่อได้เสียชีวิตไปแล้ว) อนึ่งหากเด็กที่มีพ่ออยู่ (พ่อแท้ๆ) ถือว่าไม่คิดนับว่าเป็นเด็กกำพร้าอีก เพราะเด็กกำพร้าที่ว่่านั้นคือเด็กที่ไม่มีพ่อ (พ่อแท้ๆ เสียชีวิตไปแล้ว) และเด็กนั้นต้องไม่บรรลุนิติภาวะ หากบรรลุนิติภาวะแล้ว ดังนั้นเขาจะไม่เรียกว่า เด็กกำพร้า (al-Nawawi, 2006: 1/370)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความหมายของเด็กกำพร้าในทัศนะของอิสลาม คือ เด็กที่มีอายุก่อนบรรลุนิติภาวะ (ผู้ชายต้องอยู่ในช่วงก่อนแตกหนุ่ม ก่อนการหลั่งอสุจิหรือฝันเปียก ส่วนผู้หญิงนั้นก่อนจากการมาประจำเดือน) ที่กำพร้าบิดาอย่างเดียวหรือทั้งบิดามารดาเสียชีวิตทั้งคู่

## 2. แนวคิดและข้อบัญญัติเกี่ยวกับเด็กกำพร้าในมุขมืองอิสลาม

อิสลามเป็นศาสนาที่มีหลักคำสอนข้อบัญญัติที่ครอบคลุมทุกมิติของการดำเนินชีวิตซึ่งประกอบไปด้วยหลักแห่งความเมตตาการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันนานับประการตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต อิสลามเน้นความศรัทธาที่จะนำไปสู่คุณธรรมควบคู่กับการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตและสังคมที่ดี ดังนั้นแนวคิดในการดูแลเด็กกำพร้าในมุขมืองอิสลามนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งจากการแสดงความเคารพภักดี (อิบาดะฮฺ) ต่อพระเจ้า (อัลลอฮ์ ﷻ) และถือเป็นการน้อมรับพระบัญชาจากพระองค์ ดังนั้นเด็กกำพร้าจำเป็นต้องได้รับการดูแลและการอุปการะด้านต่างๆ และห้ามเพิกเฉยและทอดทิ้งพวกเขา การอุปการะเด็กกำพร้าถือเป็นผลบุญอันยิ่งใหญ่เป็นสาเหตุให้ผู้อุปการะรอดพ้นจากไฟนรกและได้เข้าสวรรค์ (ณรงค์ ฉิมวิเศษ, 2554: 50) ซึ่งอัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا﴾

(الدھر: من آية ٨)

ความว่า “และพวกเขาให้อาหารเนื่องด้วยความรักต่อพระองค์แก่คน

ยากจน เด็กกำพร้าและเชลยศึก”

(อัดดะฮฺร: โองการที่ 8)

จากโองการข้างต้นอัลเมาดูดี رحمه الله ได้อธิบายว่า โองการนี้แสดงให้เห็นว่าคำสอนจากอัลกุรอานนั้นมีการบัญญัติส่งเสริมให้มีการให้อาหารแก่คนยากจนและเด็กกำพร้า ถึงแม้ว่าอาหารนั้นจะเป็นที่ชื่นชอบและ

พวกเขาต้องการมันก็ตาม นั่นเป็นเพราะพวกเขาชอบเลี้ยงอาหารแก่คนยากจนและเด็กกำพร้า ซึ่งเป็นการกระทำด้วยความรักต่ออัลลอฮ์ ﷻ และการให้อาหารดังกล่าวก็เพื่อพระองค์ (al-Mududi, 2012: 1/317)

นอกจากนี้ยังมีรายงานอนุสรณ์เราะฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า ศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวว่า

(( كَافِلُ الْيَتِيمِ لَهُ أَوْ لِغَيْرِهِ أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ )) وَأَشَارَ الرَّاوي بِالسَّبَابَةِ وَالْوُسْطَى))

(رواه مسلم ، ١٩٥٥ : ٢٩٨٣)

ความว่า “ผู้อุปการะเด็กกำพร้า -ทั้งที่เป็นเด็กของเขาเอง หรือของผู้อื่น- ฉะนั้นเขาจะเหมือนกันอย่างนี้ในสวรรค์ และผู้รายงานได้ชูนิ้วชี้ และนิ้วกลาง”

(Muslim, 1955: 2983)

จากตัวบทอัลหะดีษข้างต้นบ่งบอกถึงแนวคิดและข้อบัญญัติเกี่ยวกับเด็กกำพร้าตามแนวทางของศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ ที่ระบุถึงความประเสริฐของการอุปการะและช่วยเหลือเด็กกำพร้าให้มีการปฏิบัติดี และช่วยค้ำจุนเรื่องต่างๆ ของเขา จึงเป็นหน้าที่หนึ่งที่ศาสนทูต ﷺ ส่งเสริมให้กระทำเป็นอย่างยิ่ง เพราะความอ่อนแอของเด็กกำพร้าและความสูญเสียที่เขาต้องประสบเนื่องจากการขาดครอบครัว ดังนั้นศาสนทูต ﷺ ได้สัญญาถึงรางวัลตอบแทนอันยิ่งใหญ่จากการปฏิบัติดังกล่าว ได้แก่การได้เข้าสวรรค์และได้รับตำแหน่งที่สูงส่งในสวรรค์

ส่วนอิมามอิบนุตัยมียะฮ์ ﷺ ได้นิยามว่า เด็กกำพร้าในหมู่คนทั่วไปนั้นคือผู้ที่สูญเสียบิดา ซึ่งเป็นผู้อบรมสั่งสอน เลี้ยงดู อุปถัมภ์ ด้วยเหตุนี้เด็กเหล่านี้จึงนับถือศาสนาตามบิดาของเขา ดังนั้นเขาจะต้องได้รับการอุปถัมภ์ดูแลด้านปัจจัยยังชีพ และสถานที่พักพิง (Ibn Taymiyah, 2006: 108)

จากข้อมูลต่างๆ ที่ได้ศึกษาและนำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยเรียนรู้ได้ว่า ในมุมมองของอิสลามเกี่ยวกับเด็กกำพร้า นั้น อิสลามมีหลักคำสอนที่เที่ยงธรรมและเปลี่ยนแปลงไปด้วยความเมตตาจากอัลลอฮ์ ﷻ และแนวทางของศาสนทูต ﷺ ซึ่งบัญญัติส่งเสริมให้ผู้ศรัทธามีจิตใจที่เมตตา ช่วยเหลือและอุปการะเด็กกำพร้าในด้านปัจจัยต่างๆ เช่น ปัจจัยหลักสี่ประการ รวมทั้งการศึกษา และการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องจนบรรลุนิติภาวะ เพื่อปกป้องรักษาและยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กกำพร้าให้เสมอภาคและเท่าเทียมกับบุคคลอื่นทั่วไป

### 3. รูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าทั่วไป

สำหรับรูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าทั่วไปภายในประเทศไทยนั้น มีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตราที่ 32 ได้ระบุว่า เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ได้แก่เด็กเร่ร่อนหรือเด็กกำพร้า ดังนั้นการจัดสวัสดิการสังคมแก่เด็กและเยาวชนอายุแรกเกิดถึง 18 ปีที่ประสบปัญหาถูกทอดทิ้ง เร่ร่อน ประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย ถูกกระทำทารุณ ถูกใช้แรงงาน กำพร้า ครอบครัวยากจนนั้น กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการดำเนินการช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กในสถานสงเคราะห์ สงเคราะห์เด็กในครอบครัวและชุมชน และพิทักษ์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กอย่างต่อเนื่อง (สำนักส่งเสริมสุขภาพ, 2566: 2) ดังนั้นในประเด็นนี้ผู้วิจัยขอนำเสนอรูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าทั่วไปจากงานวิจัยของมูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพซึ่งถูกแบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

#### ก. สวัสดิการด้านการศึกษาได้แก่

1. เงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียน

2. ทุนนวัตกรรมสำหรับชีพชั้นสูง (กสศ.)
3. เงินอุดหนุนสำหรับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

**ข. สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจได้แก่**

1. บ้านพักเด็กและครอบครัว และสถานรองรับ
2. กองทุนคุ้มครองเด็ก (เงินสงเคราะห์)
3. ครอบครัวอุปถัมภ์
4. ครอบครัวทดแทน

**ค. สวัสดิการด้านสุขภาพได้แก่**

1. หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง)
2. สวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ (บุตรคนที่ 1-3)
3. บัตรประกันสุขภาพ สำหรับผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว
4. กองทุนประกันสุขภาพสำหรับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ

(ศุภสิทธิ์ พรณารุณทัยและคณะ, 2563: 5)

ตารางแสดงการจัดสวัสดิการแก่เด็กกำพร้าและเด็กเร่ร่อนตามวัย

| กลุ่มอายุ         | สวัสดิการด้านการศึกษา<br>(เด็กสัญชาติไทย,<br>สัญชาติอื่นและกลุ่มที่มี<br>ปัญหาสถานะและสิทธิ) | สวัสดิการด้านสังคมและ<br>เศรษฐกิจ (เด็กสัญชาติไทย,<br>สัญชาติอื่นและกลุ่มที่มีปัญหา<br>สถานะและสิทธิ)                                                                                                                                  | สวัสดิการด้านสุขภาพ                                             |             |                              |
|-------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|-------------|------------------------------|
|                   |                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                        | สัญชาติไทย                                                      | สัญชาติอื่น | มีปัญหา<br>สถานะและ<br>สิทธิ |
| แรกเกิด<br>- 2 ปี | N/A                                                                                          | - บ้านพักเด็กและครอบครัว<br>- สถานรองรับ ประกอบด้วย                                                                                                                                                                                    | สิทธิ                                                           | กรณี 1      | กองทุนบุคคล                  |
| 3 - 6 ปี          | - โรงเรียนศึกษา                                                                              | 1. สถานแรกรับ                                                                                                                                                                                                                          | หลักประกัน                                                      | บัตรประกัน  | ที่มีปัญหา                   |
| 7 - 12 ปี         | สงเคราะห์                                                                                    | 2. สถานสงเคราะห์เด็ก<br>(เด็กอ่อน, เด็กโต)                                                                                                                                                                                             | สุขภาพถ้วน                                                      | สุขภาพ      | สถานะและ                     |
| 13 - 15 ปี        | - โรงเรียนศึกษา<br>สงเคราะห์<br>- กศน. (15 ปีขึ้นไป)                                         | 3. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก                                                                                                                                                                                                           | หน้า (บัตร                                                      | (เสีย       | สิทธิ                        |
| 16 - 18 ปี        | - โรงเรียนศึกษา<br>สงเคราะห์<br>- กสศ. (ทุนนวัตกรรม<br>อาชีพชั้นสูง)                         | 4. สถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็ก                                                                                                                                                                                                              | ทอง, 30                                                         | ค่าใช้จ่าย) | กรณี 2 ไม่มี                 |
|                   |                                                                                              | 5. ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพ<br>- สถาบันแพะกล้าคุณธรรม<br>- กองทุนคุ้มครองเด็ก<br>- สวัสดิการจาก NGOs เช่น<br>บ้านเปิด, ฝึกอาชีพ หรือ<br>ช่วยเหลือพิทักษ์สิทธิเด็ก<br>ที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ<br>- ครอบครัวอุปถัมภ์<br>- ครอบครัวทดแทน | บาท) หรือ<br>สิทธิลูก<br>ข้าราชการ<br>(คนที่ 1 - 3<br>เท่านั้น) |             |                              |

(ศุภสิทธิ์ พรณารุณทัยและคณะ, 2563:10)

ตารางข้างต้นแสดงถึงการจัดสวัสดิการแก่เด็กกำพร้าตามช่วงอายุ มีการจำแนกแยกออกเป็น 3 ด้านหลักๆ ได้แก่ สวัสดิการด้านการศึกษา ด้านสังคมเศรษฐกิจ และด้านสุขภาพ โดยภาพรวมแล้วพอสรุปได้ว่า การจัดสวัสดิการในรูปแบบดังกล่าวนี้เป็น การช่วยเหลือเยาวชนกลุ่มเป้าหมายโดยตรงให้ได้รับสวัสดิการที่แตกต่างกัน

ตามนโยบายของแต่ละองค์กร และเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กกำพร้าให้ดีขึ้นและได้รับสิทธิประโยชน์อย่างทั่วถึง

#### 4. รูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าในอิสลามที่เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน

การให้สวัสดิการเด็กกำพร้าในอิสลามนั้นมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่และยกระดับคุณภาพการดำรงชีวิตให้อยู่อย่างสงบสุขมั่นคงในอุดมการณ์ ชีวิตและทรัพย์สินมีความปลอดภัยเพื่อสู่การมีชีวิตที่สุขสมบูรณ์ ดังนั้นหลักสวัสดิการในการช่วยเหลือเด็กกำพร้าในอิสลามมีมาตั้งแต่สมัยของศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ โดยท่านได้จัดตั้งระบบสวัสดิการอิสลามขึ้นมาในมหานครมาดีนะฮ์ และอิสลามถือว่าระบบนี้มีที่มาจากบทบัญญัติที่โยงใยเกี่ยวข้องกับการภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ (อัब्ดุลละฮ์ หนุมสฺ, 2562: 1) ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ...﴾

(النساء : بعض من آية 36)

ความว่า “และจงเคารพสักการะอัลลอฮ์เถิด และอย่าให้มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นภาคีกับพระองค์ และจงทำดีต่อผู้บังเกิดเกล้าทั้งสอง และต่อผู้เป็นญาติที่ใกล้ชิด เด็กกำพร้า...”

(อันนิสาอ์: ส่วนหนึ่งจากโองการ 36)

จากโองการข้างต้น คำว่า **وَالْيَتَامَى** เด็กกำพร้า อิบน์ญะซีร์ ร.ฮ. ได้อธิบายว่า ดังกล่าวนั้นแท้จริงพวกเขา (เด็กกำพร้า) ได้สูญเสียบิดาหรือมารดา จึงจำเป็นต้องมีผู้ที่ดูแลผลประโยชน์และการใช้จ่ายของพวกเขา ดังนั้นอัลลอฮ์ ﷻ จึงมีพระบัญชาให้มีความเมตตาต่อพวกเขา (Ibn Kathir, 2010: 84)

ดังนั้นจากการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าในอิสลามที่เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน ทั้งการค้นคว้าในเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยขอสรุปไว้ดังนี้

##### 4.1 สวัสดิการด้านการจัดการมรดกของเด็กกำพร้า

ด้านการจัดการมรดกของเด็กกำพร้าในอิสลามมีหลักประกันในการปกป้องสิทธิเกี่ยวกับการแบ่งมรดกของเด็กกำพร้า โดยห้ามละเมิดและจะต้องรักษาผลประโยชน์ให้ได้มากที่สุด และอิสลามกำชับต่อการดูแลเด็กกำพร้าไว้สองประการ ประการที่หนึ่ง อย่างกินทรัพย์สินของเด็กกำพร้า หมายถึง เอาทรัพย์สินของเด็กกำพร้าโดยมิชอบธรรม และประการที่สอง การเปลี่ยนทรัพย์สินที่เลวของเขาด้วยทรัพย์สินที่ดีของเด็กกำพร้าต้องให้ความสำคัญต่อการอุปถัมภ์และรักษาสีบทิฐิของเด็กกำพร้า จำเป็นต้องมีความยุติธรรมในทรัพย์สิน ของเด็กกำพร้า และต้องรักษาผลประโยชน์ของเด็กกำพร้า และยังมีข้อห้ามในการสมรสกับเด็กกำพร้า เพราะมีเป้าหมายที่จะเอาทรัพย์สิน (Aisyah Kara, 2022: 39) อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿وَأَتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَيْرَ بِالْأَسْفَلِ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ خَوْفًا كَبِيرًا﴾

(النساء: من آية 2)

ความว่า “และจงให้แก่บรรดาเด็กกำพร้า ซึ่งทรัพย์สินสมบัติของพวกเขา และจงอย่าเปลี่ยนเอาของเลวด้วยของดีและจงอย่ากินทรัพย์สินของพวกเขา ร่วมกับทรัพย์สินของพวกเขา แท้จริงมันเป็นบาปอันยิ่งใหญ่”

(อนนิสาอ: โองการที่ 2)

จากโองการข้างต้นอิมามอัฏฏอบะรียฺ رحمه الله ได้อธิบายว่า อัลลอฮฺ ﷻ ทรงห้ามการสับเปลี่ยน และยึดเอาทรัพย์สินของพวกเขา หมายถึง ทรัพย์สินของเด็กกำพร้ากับทรัพย์สินของพวกเขา (al-Tabariy, 2001: 77) และอนุญาตให้ใช้ทรัพย์สินของพวกเขา (เด็กกำพร้า) ไปเพื่อผลประโยชน์ของพวกเขาเท่านั้น ตราบใดที่เด็กกำพร้ายังอยู่ในวัยเด็ก เมื่อพวกเขาบรรลุนิติภาวะผู้ใหญ่ก็จึงคืนทรัพย์สินของพวกเขาให้แก่พวกเขาต่อไป และอย่าได้แลกเปลี่ยนสิ่งที่ไม่มีความหมายกับสิ่งที่มีความหมายของเด็กกำพร้า (al-Mududi, 2012: 1/317)

ดังนั้นสวัสดิการด้านการจัดการมรดกของเด็กกำพร้าที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการไปด้วยความยุติธรรมตามบทบัญญัติในอัลกุรอานและแนวทางของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ และผู้ใดที่กระทำการฝ่าฝืนโง่งน ทรัพย์สินของเด็กกำพร้าถือว่าเขาผู้นั้นได้กระทำความบาปใหญ่ตามหลักการของอิสลาม

#### 4.2 สวัสดิการด้านปัจจัย การช่วยเหลือและให้ความเมตตาแก่เด็กกำพร้า

การมอบปัจจัยช่วยเหลือและให้ความเมตตาต่อเด็กกำพร้า นั้น ถือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบ สำหรับมุสลิมที่มีความสามารถ เพราะเด็กกำพร้าบางคนขาดทั้งบิดาและมารดา ต้องอยู่ในความดูแลของผู้ที่อยู่ใกล้เคียง หรือญาติคนอื่นๆ ที่มีความเป็นอยู่ที่ยากจนอยู่แล้ว จึงทำให้ชีวิตของเด็กกำพร้ามีแต่ความบกพร่อง ขาดอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ขาดโอกาสทางการศึกษา ขาดสิ่งแวดล้อมที่ดีที่จะหล่อหลอมให้เขาเติบโต มาเป็นคนที่มีความดี ดังนั้นอิสลามจึงมีแนวทางในการช่วยเหลือและให้ความรักความเมตตา (Aisyah Kara, 2022: 37) มีรายงานจากอบูฮุรَيْرَةَ رضي الله عنه ได้กล่าวว่า ศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวว่า

((أَنَّ رَجُلًا شَكَاَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَسْوَةَ قَلْبِهِ فَقَالَ: "اْمْسَحْ رَأْسَ الْيَتِيمِ، وَأَطْعِمِ الْمِسْكِينَ"))

(رواه أحمد، ١٩٩٣ : ٨٧٩١)

ความว่า “แท้จริงชายผู้หนึ่งได้บ่นมายังศาสนทูต ﷺ ถึงการที่หัวใจของเขาแข็งกระด้าง ดังนั้นศาสนทูตจึงตอบว่า เจ้าจงลูบศีรษะเด็กกำพร้า และให้อาหารแก่คนยากจน”

(Ahmad, 1993: 8791)

อัลหะดีษข้างต้นชี้ชัดว่า วิธีการที่จะบำบัดให้จิตใจที่แข็งกระด้างอ่อนโยนลง คือ การลูบศีรษะของเด็กกำพร้า ซึ่งแสดงถึงความเมตตาต่อผู้ที่ได้สูญเสียบิดามารดา และการกระทำดังกล่าวนี้บ่งบอกให้เห็นว่า หลักคำสอนในอิสลามนั้นส่งเสริมให้มีความเมตตาเกื้อกูลช่วยเหลือต่อเด็กกำพร้า ดังนั้นหนึ่งในสวัสดิการของเด็กกำพร้าที่จะได้รับคือ การมอบความรัก ความเมตตา มอบปัจจัยช่วยเหลือ ซึ่งเป็นหน้าที่ของบุคคลใกล้ชิด รวมถึงมุสลิมทั่วไป

#### 4.3 สวัสดิการด้านการศึกษาแก่เด็กกำพร้า

การจัดสวัสดิการด้านการศึกษาแก่เด็กกำพร้าเป็นบุญแก่ที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้กลุ่มเหล่านี้สามารถดำรงตนเทียบเท่ากับบุคคลอื่นในสังคมและมีอาชีพที่มั่นคงในอนาคต ดังนั้น เป็นหน้าที่ของญาติที่เกี่ยวข้องตลอดจนมุสลิมทั่วไป หรือองค์กรต่างๆ ทางศาสนาให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุน จนกระทั่งเขาสามารถดูแลตนเองได้ (อับดุลละาะ เจ๊ะหลง, 2564: 3) มีรายงานจากออบูสะอีด อัลคุรีย رضي الله عنه ได้กล่าวว่า ท่านศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวว่า

((طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ))

(رواه ابن ماجه ، ١٩٩٧ : ٢٢٤)

ความว่า “การแสวงหาวิชาความรู้เป็นสิ่งจำเป็นแก่มุสลิมทุกคน”

(Ibn Majah, 1997: 224)

จากอัลหะดีษนี้ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า การแสวงหาความรู้เป็นสิ่งจำเป็นแก่มุสลิม รวมถึงเด็กกำพร้าทุกคน จะต้องได้รับการดูแลและส่งเสริมสวัสดิการด้านการศึกษาเพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้ใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณค่า มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และสามารถนำความรู้มาใช้ในการดำเนินชีวิตทั้งในด้านการประกอบศาสนกิจ ดำรงตนให้มีคุณธรรมจริยธรรมที่งดงามในสังคม และนำมาใช้ในการประกอบอาชีพที่ตนถนัดได้

#### 4.4 สวัสดิการด้านการมอบชะกาตแก่เด็กกำพร้า

ส่วนหนึ่งจากโครงการในอัลกุรอานที่เล็งเห็นและให้ความสำคัญเกี่ยวกับสวัสดิการด้านการมอบชะกาตแก่เด็กกำพร้า นั้น ถือได้ว่าคนเหล่านี้เป็นกลุ่มหนึ่งที่เหมาะสมควรได้รับศอดาเกาะฮหรือส่วนแบ่งต่างๆที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ  
الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ...﴾

(البقرة : بعض من آية ١٧٧)

ความว่า “หาใช้คุณธรรมไม่ การที่พวกเจ้าผินหน้าไปทางทิศตะวันออกและทิศตะวันตก แต่ทว่าคุณธรรมนั้นคือผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และวันแห่งการตอบแทนและศรัทธาต่อมลาอิกะฮ์ (และ )ต่อบรรดาคัมภีร์และนบีทั้งหลาย และบริจาคทรัพย์สินทั้งๆ ที่มีความรักในทรัพย์สินนั้นแก่บรรดาญาติที่สนิทและบรรดาเด็กกำพร้า...”

(อัลบะเกาะเราะฮะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากโครงการที่ 177)

จากโครงการข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีการระบุถึงการมอบทรัพย์สินที่ตนเองรักให้แก่เด็กกำพร้า ดังนั้น จากหลักพื้นฐานตรงนี้บ่งชี้ว่า เด็กกำพร้าเหล่านั้นหาใช่ทุกข์ คนที่ได้รับส่วนของชะกาต โดยเฉพาะเด็กกำพร้าที่ได้รับมรดกตกทอดของพ่อแม่ซึ่งมีความพอเพียงต่อการเลี้ยงชีพตัวเอง หรือเด็กกำพร้าที่มีคุณแม่ที่เป็นเจ้าของกิจการใหญ่โตและมีเงินเดือนพอเพียงต่อการดำเนินชีวิตสองแม่ลูกและตอบสนองความต้องการพื้นฐานต่างๆ ของลูกได้ ดังนั้นเด็กกำพร้าแบบนี้ถือว่าไม่สามารถรับชะกาตได้ ซึ่งหากพิจารณาตามทัศนะที่ถูกต้อง (المعتمد) ได้รับความรู้ เด็กกำพร้าเหล่านั้นสามารถให้ชะกาตได้โดยมอบไปยังผู้ดูแล เนื่องจากเด็กกำพร้าบางรายไม่มีทรัพย์สินสมบัติใดๆ หรือไม่มีผู้ดูแลเด็กเล็กที่กำพร้า สืบเนื่องจากพ่อของเขามีฐานะยากจนไม่มีมรดกหลงเหลือไว้ หรือเฉกเช่นสมัยนี้

ไม่มีทรัพย์สินที่ได้มาจากการชนะสงคราม ดังนั้นจึงเป็นที่ยอนุญาตให้รับชะกาตได้ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว (Taqi al-Yudin Abu Bakr, 2012: 1/191)

#### 4.5 สวัสดิการในการปกป้องสิทธิของเด็กกำพร้า

การปกป้องและรักษาสหสิทธิของเด็กกำพร้าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ที่ได้รับผิดชอบและดูแลกลุ่มคนเหล่านี้ ต้องปฏิบัติด้วยวิธีการที่ถูกต้องทั้งด้านการให้ความปลอดภัย การมีทัศนคติที่ดี การให้ความเมตตา ชื่นชม และให้เกียรติต่อพวกเขา ทั้งหมดนี้ถือเป็นวิธีแห่งอิสลาม และจำเป็นต้องรักษาสหสิทธิของเด็กกำพร้าทั้งในด้านทรัพย์สิน สิทธิในเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์จากเงินกองกลางของรัฐอิสลาม (Nurul Chomaria, 2010: 55-56) ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِّن شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ...﴾

(الأنفال: بعض من آية ٤١)

ความว่า “และพึงรู้เถิดว่า แท้จริงสิ่งใดที่พวกเจ้าได้มาจากการทำศึก นั้นแน่นอนหนึ่งในห้าของมันเป็นของอัลลอฮ์ และเป็นของเราะซูล และ เป็นของญาติที่ใกล้ชิด และบรรดาเด็กกำพร้า ...”

(อัลอันฟาล: ส่วนหนึ่งของโองการที่ 41)

จากโองการข้างต้นอัลเมาดูดี رحمته الله ได้อธิบายว่า การแบ่งทรัพย์สินที่ได้จากสงครามนั้นภายหลังจากเสร็จสิ้นจากการต่อสู้ จะต้องนำเอาทรัพย์สินทั้งหมดมาให้แก่ผู้นำของตนโดยไม่ยกยอกหรือซ่อนสิ่งหนึ่งสิ่งใดไว้ ซึ่ง 1 ใน 5 ของทรัพย์สินดังกล่าวจะต้องถูกนำมาจัดสรรให้แก่ผู้ที่มีสิทธิ และหนึ่งในนั้นคือเด็กกำพร้า ส่วน 4 ใน 5 ของทรัพย์สินที่เหลือจะถูกแบ่งปันให้กับบรรดาผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำสงคราม (al-Mududi, 2012: 2/736)

จากที่กล่าวมานั้นผู้วิจัยขอสรุปว่า สวัสดิการในการปกป้องสิทธิของเด็กกำพร้าในครอบคลุมไปถึง การแบ่งผลประโยชน์จากทรัพย์สินกองกลาง โดยที่เด็กกลุ่มนี้ได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ มากมาย นั้นแสดงให้เห็นว่า ในทางบทบัญญัติของอิสลามนั้นให้ความสำคัญในการช่วยเหลือและรักษาสหสิทธิประโยชน์ของเด็กกำพร้าได้อย่าง สมบูรณ์ที่สุด

#### สรุปและอภิปรายผล

สวัสดิการเด็กกำพร้าในมุมมองอิสลามนั้น ผู้วิจัยขอสรุปและอภิปรายผลดังนี้ 1. นิยามของเด็กกำพร้า ในอิสลามนั้น คือ เด็กที่มีอายุก่อนบรรลุนิติภาวะ (ผู้ชายต้องอยู่ในช่วงก่อนแตกหนุ่มก่อนการหลั่งสุจิหรือ ฝันเปียก ส่วนผู้หญิงนั้นก่อนจากการมาประจำเดือน) ที่กำพร้าบิดาอย่างเดียวหรือทั้งบิดามารดาเสียชีวิตทั้งคู่ 2. แนวคิดและข้อบัญญัติเกี่ยวกับเด็กกำพร้าในมุมมองอิสลามนั้น มีหลักคำสอนที่ส่งเสริมให้ผู้ศรัทธามีจิตใจ ที่เมตตาช่วยเหลือและอุปการะเด็กกำพร้าในด้านปัจจัยต่างๆ อาหารการกิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ ของการดำเนินชีวิตประจำวัน และเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีด้านการอุปโภคบริโภค การศึกษา เครื่องแต่งกาย ที่พักพิง และการดูแลสุขภาพของเด็กกำพร้าเหล่านี้ให้ได้รับความเสมอภาคให้มีความเท่าเทียมกับบุคคลอื่น 3. รูปแบบ สวัสดิการเด็กกำพร้าทั่วไปภายในประเทศไทยนั้น มีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กพ.ศ. 2546 มาตราที่ 32 ได้ระบุว่า เด็กที่ พึ่งได้รับการสงเคราะห์ได้แก่เด็กเร่ร่อนหรือเด็กกำพร้า ดังนั้นการจัดสวัสดิการสังคมแก่เด็กและเยาวชน อายุแรกเกิดถึง 18 ปี ที่ประสบปัญหาถูกทอดทิ้ง เร่ร่อน ประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย ถูกกระทำทารุณ ถูกใช้ แรงงาน กำพร้า ครอบครัวยากจนนั้น กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง

ของมนุษย์มีการดำเนินการช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กในสถานสงเคราะห์, สงเคราะห์เด็กในครอบครัวและชุมชน, และพิทักษ์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กอย่างต่อเนื่อง ซึ่งงานวิจัยของมูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพได้ระบุรูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้า ซึ่งได้แก่ สวัสดิการด้านการศึกษา, สวัสดิการด้านสังคมและเศรษฐกิจ, และสวัสดิการด้านสุขภาพ 4. รูปแบบสวัสดิการเด็กกำพร้าในอิสลามที่เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบันนั้น ประกอบด้วย สวัสดิการด้านการจัดการมรดก สวัสดิการด้านปัจจัยและมอบความช่วยเหลือให้ความเมตตา สวัสดิการด้านการศึกษา สวัสดิการด้านการมอบชะกาต และสวัสดิการในการปกป้องสิทธิ ทั้งนี้การมอบสวัสดิการดังกล่าวแก่เด็กกำพร้าถือเป็นภาระมอสิทธิอันสูงสุดเพื่อเป็นการเติมเต็มและสร้างฝันกำลังใจแก่เด็กกลุ่มนี้ให้มีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการพัฒนาตนเองต่อไปในอนาคต

### ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาบทบาทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในการช่วยเหลือเด็กกำพร้าในด้านการศึกษา
2. ควรศึกษาบทบาทของสถานสงเคราะห์มุสลิมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กกำพร้าในประเทศไทย
3. ควรศึกษาเปรียบสวัสดิการเด็กกำพร้าในประเทศไทยและประเทศมุสลิมต่างๆ

### เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2563). สิทธิประโยชน์สำหรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ณรงค์ ฉิมวิเศษ. (2554). จากมือบอนสู่มือล่างการดำเนินงานขององค์การสาธารณประโยชน์อิสลาม. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บรรจง ปินากัน. (2547). สารานุกรมอิสลามฉบับเยาวชนและผู้เริ่มสนใจ. กรุงเทพฯ : อัล อะมีน.
- ศุภสิทธิ์ พรธนาบุญและคณะ. (2563). คู่มือสวัสดิการเด็กกำพร้า. กรุงเทพฯ : กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.
- สำนักส่งเสริมสุขภาพ. (2566). เด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ : กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- อับดุลเลาะ เจ๊ะหลง. (2564). วารสารอิสลามศึกษา กระบวนทัศน์การเรียนรู้อิสลามเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อับดุลเลาะ หม่อมสุข. (2562). สวัสดิการในอิสลาม. กรุงเทพฯ : ดารุลอับตาสฮามวา.
- Aisyah Kara. ( 2022) . KONTRIBUSI MULNITHI NUSANTARA (Yayasan Nusantara) TERHADAP PEMBERDAYAAN ANAK YATIM. Malaysia: UNIVERSITAS ISLAM NEGERI (UIN) ALAUDDIN.
- al-Misriy. 1993. Lisan al-Arabiyy (لسان العرب). Beirut: Dar Sadir.
- al-Mududi. 2012. Tafhim al-Quran (تفهيم القرآن). bakistan: Maktabah al-Nur.
- al-Qurtubiy, Abi Abdullah .2006. Tafsir al-Qurtubiy (تفسير القرطبي). Beirut : Dar Ihya’ al- Turath al-Arabiyy.

- Ahmad bin Hanbal, 1993. **Musnad al-Imam Ahmad bin hanbal**(مسند الامام أحمد بن حنبل). Beirut : Mu assasah al-Risalah.
- Ibn al-Arabi. (2008). **Ahkam al-Quran (أحكام القرآن)** . Beirut : Maktabat al-Asriyah.
- Ibn Kathir, Abu Fidaa' Ismail bin Kathir Alqurashi. (2010). **Tafsir al-Quraan al-‘Azim (تفسير القرآن العظيم)**. Beirut: Maktabat al-Asriyah.
- Ibn Majah, Abu Abdillah Muhammad Ibn Yazid al-Qazwini. 1997. **Sunan Ibn Majah (سنن ابن ماجه)**. Vol. 2. s.l.: Dar al-Fikr.
- Nurul Chomaria. (2010). Cara Kita Mencintai Anak Yatim. Kuala Lumpur: Alam Raya.
- Ibn Taymiyah. (2006). **Majmua Fatawaa (مجموع فتاوى)**. al-Saeudiyah : Dar al-wafaa.
- Muslim Ibn Hajjaj. (1955). **Sahih Muslim (صحيح المسلم)**. Beirut: Dar Ihya' al-Turath al-‘Arabi.
- Taqi al-yudin Abu bakr. (2012). **Kifayah al-Akhyar (كفاية الأخيار)**. Dimashq : Dar al-Khayr.
- Yahya bin Sharaf al-Nawawi (2006). **al-Majmua Sharh al-Muhadhab (المجموع شرح المهذب)**. al-Saeudiyah : Maktabah al-Arshad.